# Władza a panowanie w teorii politycznej Maxa Webera

## SPIS TREŚCI

Wstęp 4
I Max Weber jako twórca teorii politycznej
I 1. Wprowadzenie historyczne
I 2. Max Weber – rys biograficzny
I 3. Polityka w rozumieniu Maxa Webera
Przypisy
II Władza polityczna i jej fenomen w ujęciu Maxa Webera
II 1. Istota władzy politycznej
II 2. Geneza władzy politycznej
II 3. Związki między władzą polityczną a polityką
Przypisy
III Kategoria panowania w ujęciu Maxa Webera
III 1. Rozumienie kategorii panowania
III 2. Rodzaje panowania
III 3. Problematyka legitymizacji władzy
Przypisy
Zakończenie
Bibliografia
A. Wykaz literatury źródłowej
B. Wykaz literatury monograficznej

# Wstęp

Obserwując centralną i lokalną scenę polityczną wielokrotnie zadawałam sobie pytanie co skłania ludzi do aktywnego udziału w życiu politycznym? Może to dążenie do realizacji pewnych ideałów, celów, a może chęć zdobycia władzy? A jeśli tak, to czym jest polityka, czym jest władza? Dlaczego tak wielu chce ją posiadać? Wiąże się ona z pewnością z zaszczytami, z potrzebą dominacji. A może jest powołaniem? Gdzie poszukiwać wreszcie odpowiedzi na te wszystkie pytania?

Niniejsza praca wyrasta więc z zainteresowania władzą, a ściślej jej politycznym wymiarem. Władza już od wieków przyciągała uwagę i zainteresowanie badaczy zjawisk i procesów społecznych. Interesował się nią Platon, Arystoteles, Jean Jacques Rousseau, John Lock, Charles Louis de Montesquieu, Machiavelly, a także współcześni badacze tego zjawiska: T.Parsons, D.Easton, Laswell, K.W.Deutsch. Można więc powiedzieć, że w zasadzie każda myśl społeczna, orientacja badawcza, szkoła naukowa odwołuje się do kategorii władzy. Nie pomylę się zatem, określając władzę za Bertrandem Russelem „fundamentalnym konceptem nauki o społeczeństwie". U źródeł większości współczesnych teorii polityki odnajdujemy jednak myśl Maxa Webera, określanego mianem praojca współczesnej socjologii, „burżuazyjnego Marksa". W historii nauk społecznych jest niewiele postaci równych Maxowi Weberowi, uchodzącego za klasyka współczesnej socjologii. Porównuje się jego wpływ na nowoczesną naukę społeczną z wpływem wywartym przez lorda Keynesa na nowoczesną ekonomikę.

Dzieła Webera stanowią punkt zwrotny w historii socjologii. Z uwagi na to często mówi się o istnieniu dwóch rodzajów socjologii: przedweberowskiej i poweberowskiej. Zdaniem Freuda, socjologia za sprawą Webera stała się nie w teorii, lecz w praktyce nauką „pozytywną i empiryczną", dyscypliną ugruntowaną na podstawach czysto naukowych, uwolnioną od z góry przyjętych doktryn, od apriorycznych syntez i od pragnienia zmiany istniejącego społeczeństwa. To Weber, według Freuda, zademonstrował swoimi dziełami, że socjologia nie powinna być ani marksistowska, ani spirytualistyczna, ani materialistyczna. Powinna być po prostu „prawdziwą nauką". Dzisiaj prawie wszystkie poddyscypliny badań socjologicznych nawiązują do dorobku Webera. Webera nazywa się jednym z głównych twórców współczesnej socjologii gospodarki, socjologii stratyfikacji społecznej, socjologii polityki i władzy, socjologii prawa, socjologii miasta, socjologii wsi, socjologii wiedzy i nauki, socjologii religii, a nawet socjologii muzyki. Do weberowskiego dorobku badawczego i do jego myśli teoretycznej nawiązują nie tylko socjologowie, lecz także ekonomiści, historycy, filozofowie, metodolodzy nauk.

Max Weber był nie tylko współtwórcą socjologii jako samodzielnej dyscypliny badawczej, lecz także wybitnym ekonomistą, historykiem i metodologiem nauk. W całokształcie jego myśli szczególne miejsce zajmowała także polityka. Pomimo, że działalność polityczna Webera ograniczyła się do publicystyki, pisania memoriałów, udziału w komisjach rządowych, członkostwa w partiach

politycznych, wygłaszania mów publicznych i prywatnego oddziaływania na znaczące osobistości życia politycznego, on sam w głębi duszy swoje powołanie widział raczej w polityce niż w nauce. Weber, jeden z duchowych ojców współczesnej demokracji niemieckiej, czołowy przedstawiciel niemieckiego liberalizmu, wreszcie wnikliwy obserwator wydarzeń politycznych swojej epoki stworzył własną, oryginalną teorię polityki. Weberowska koncepcja polityki miała być w założeniu skutecznym instrumentem poznawania i przekształcania rzeczywistości społecznej. Weber zawarł w niej odpowiedzi na podstawowe pytania związane z polityką jako sferą życia społecznego. Ja natomiast odnalazłam, istotne z punktu widzenia podjętego w niniejszej pracy tematu, analizy i syntetyczne uogólnienia dotyczące: istoty, genezy i struktury oraz roli polityki w całokształcie życia społecznego, istoty genezy władzy politycznej, związków między polityką a władzą polityczną, istoty przywództwa politycznego.

Dorobek badawczy Webera w dalszym ciągu wywiera poważny wpływ na współczesną naukę. Władza – centralna kategoria w weberowskiej teorii polityki – uznawana jest za podstawowy element wszelkich analiz politologicznych, „fundamentalne pojęcie" nauk społecznych. Skonstruowane przez Webera neutralne typy idealne biurokracji oraz panowania: charyzmatycznego, tradycjonalnego i legalnego, służące mu do opisu procesu rozwoju społecznego, zyskały charakter ponadczasowy. Z kolei podjęty przez Webera kompleks zagadnień związanych z legitymowaniem władzy i panowania jest zasadniczą kwestią współczesnej nauki o polityce, odpowiada bowiem na pytanie: dlaczego i jak systemy polityczne zostają zaakceptowane, dlaczego funkcjonują mimo uświadomionego przez znaczną część społeczeństwa nierównego, a więc i niesprawiedliwego podziału dóbr materialnych i duchowych.

Myśl teoretyczna Webera jest zatem stale konfrontowana z rzeczywistością. Dotycząc teraźniejszości formułuje fundamentalne problemy społeczno-polityczne, ideowe i etyczne współczesnego kapitalizmu, a szerzej współczesnej cywilizacji industrialnej. W związku z tym rodzi się pytanie o jej znaczenie dla Polski, która przecież znajduje się w dobie burzliwych przemian społeczno-gospodaczych i ustrojowych. Jest to okres dla Polski bardzo ważny. Nasz kraj targany wewnętrznymi napięciami i konfliktami podejmuje rozpaczliwe próby rozwiązania problemów wewnętrznych i czyni jednocześnie starania o uzyskanie określonej pozycji na arenie międzynarodowej, a zwłaszcza europejskiej. Zmienia się także istota, zakres i znaczenie polityki państwowej, wyłania się nowa elita władzy.

Media tymczasem prześcigają się w doniesieniach o kolejnych koncepcjach uzdrowienia gospodarki, aferach, dymisjach kolejnych ministrów i wiceministrów. Na scenie politycznej toczy się zacięta walka o władzę.

Polscy intelektualiści, zapatrzeni w transformację, w polską demokrację i jej bolączki, nie dostrzegają lub nie potrafią korzystać z gotowych rozwiązań, jakich dostarczają teorie socjologiczne, zarówno te klasyczne, jak i współczesne. Opisy i analizy świata zachodniego służą prawie wyłącznie jako tło opisu procesów zachodzących w Polsce oraz jako argument w wewnętrznych sporach – świat zachodni przedstawiany jest jako świetlany cel, lub jako negatywna utopia. Tymczasem należałoby sądzić, że im bardziej Polska zbliża się do świata, tym większa powinna być potrzeba jego poznania. Pomocne w tym zakresie mogą być z pewnością analizy socjologiczne, w tym także klasyczna już dziś socjologia polityki Maxa Webera, tym bardziej, że trafność sądów Webera jest zdumiewająca.

Max Weber przewidział, że socjalizm ograniczy wolności człowieka, że zatrzyma lub cofnie rozwój gospodarczy, nie stworzy też „wiecznego pokoju", lecz będzie musiał odwoływać się do brutalnej przemocy. Miał też rację, gdy twierdził, że dążenie do eliminacji gospodarki rynkowej doprowadzi do stanowienia wyłącznego panowania biurokracji państwowej. Trudno też przeciwstawić się stwierdzeniu Webera, że polityka przede wszystkim powinna być robiona głową, a nie inną częścią ciała. W Polsce polityka natomiast nieuchronnie łączy się z wyborami moralnymi, ma wymiar symboliczny i emocjonalny. Weber podkreślał, że polityka jest dziedziną życia społecznego, w której nie można działać według zasad etyki absolutnej, choć nie twierdził, że w ogóle nie ma ona z etyką nic wspólnego. Ostrzegał, że etyka może występować w fatalnej roli politycznej.

Uważał, że politykiem z powołania może być tylko ten, kto potrafi zaakceptować etyczne paradoksy działalności politycznej i przyjmuje odpowiedzialność nawet za te skutki swych działań, których nie mógł przewidzieć. Polityk nie może przerzucać odpowiedzialności za innych, musi patrzyć na świat bez rozgoryczenia, nie negując go i nie odrzucając. Weber ostrzegał jednocześnie przed niejasnym i niespójnym systemem prawnym, dowolnie zmienianym i podporządkowanym doraźnym interesom, ostrzegał też przed korupcją, prywatą oraz rządami partii przypominających luźne, choć nieliczne gromady pospolitego ruszenia. Polska ma już za sobą „wybuch" pluralizmu partyjnego, jaki miał miejsce po 1989r.

Teraz pozostaje jej budowa niezależnej administracji, ustanowienie neutralnych reguł działania politycznego, stworzenie apolitycznej i wykształconej warstwy urzędników. Bez tego – jak twierdził Weber – nie może być mowy o nowoczesnym państwie.

Niniejsza praca prezentuje główne założenia teorii polityki Maxa Webera i charakteryzuje podstawowe jej pojęcia. Dostarcza jednocześnie informacji na temat odmiennych lub podobnych ujęć analizowanego zagadnienia. Przyjęcie takiej konstrukcji ma zaznaczyć istnienie wielu szkół badawczych i uzmysłowić, że w myśleniu o polityce nie ma jednolitych podstaw naukowych. Teoria polityki Maxa Webera może być zrozumiała i właściwie odczytana jedynie na tle epoki, z której wyrosła. Jest więc nierozerwalnie związana z sytuacją historyczną Niemiec przełomu XIX i XX stulecia.

Dla państwa niemieckiego był to okres burzliwych przemian społecznych, kulturowych, gospodarczych i politycznych. Doszło do zjednoczenia Niemiec, które wkrótce stały się potęgą gospodarczą świata. Wraz z gwałtownym rozwojem gospodarczym kraju, umacniała się pozycja mieszczaństwa, rosło natomiast niezadowolenie klasy robotniczej i zagrożenie wybuchu rewolucji. Niemcy doby wilhelmińskiej wkroczyły z kolei na drogę podbojów imperialistycznych, w kraju natomiast postępował proces konsolidacji klas posiadających, nie kwestionowany ani przez junkrów, ani przez mieszczaństwo. Ulegała zmianie rola państwa jako podstawowego podmiotu polityki. Zwiększała się liczba i zakres państwowo-prawnych regulacji, a wpływy polityki zaczęły przenikać do wszystkich obszarów życia społecznego. Odchodziły czasy państwa „stróża nocnego", a na porządku dziennym praktyki i teorii polityki zaczęto stawiać problem legitymowania władzy. Myślenie w kategoriach imperializmu i państwa narodowego wkrótce doprowadziły Niemcy do wielkiej katastrofy. Po klęsce 1918r. wielkie mocarstwo przestało istnieć. Proklamowano republikę, pozbawioną społecznego poparcia.

Rys historyczny epoki został szerzej przedstawiony przeze mnie w pierwszym rozdziale niniejszej pracy, pt. "Max Weber jako twórca teorii politycznej". Stanowi on tło, na którym prezentuję sylwetkę uczonego i jego dorobek naukowy, a także jego stosunek do polityki, jako działalności twórczej i racjonalnej zarazem, przede wszystkim zaś związanej ze zjawiskiem władzy państwowej i jej swoistymi interesami. Rozdział drugi pt. "Władza polityczna i jej fenomen w ujęciu Maxa Webera" poświecony został władzy politycznej, czyli centralnej kategorii w teorii polityki uczonego. W tym rozdziale przedstawiam zagadnienia związane z jej

definiowaniem oraz genezą, ponadto zajmuję się analizą związków zachodzących pomiędzy władzą polityczną a polityką. W rozdziale trzecim zatytułowanym „Rozumienie kategorii panowania” omawiam kategorię „panowania”, typologię panowania oraz podejmuję problematykę legitymowania władzy i panowania.

| | |
|---|---|
| **Liczba stron** | 104 |
| **Nazwa Szkoły Wyższej** | Akademia Bydgoska im. Kazimierza Wielkiego |
| **Rodzaj pracy** | magisterska |
| **Rok oddania** | 2000 |

To jest gotowa, obroniona praca. Gdyby chcieli Państwo zlecić napisanie zupełnie nowej pracy, to zapraszamy na stronę pisanie prac - sprawdzony serwis!